

צילום: אלדד רון

נחל עין זהב בשער הדרומי.

עיר הנחלים - השער הדרומי

פרויקט ההדגמה 'עיר הנחלים' - השער הדרומי מקודם בהובלה משותפת של עיריית קריית שמונה, רשות ניקוז ונחלים כינרת, המכללה האקדמית תל חי וקק"ל. ארגון אגמא מלווה את הפרויקט מקרוב לצורך תיעוד, הזנת הפרויקט בידע, הפקת תוצרי למידה והטמעת ידע בקרב הקהל המקצועי.

בעיר. צוות הקהילה, שחוצה ארגונים ומגזרים בעיר ובסביבה, הוביל שלל פעילויות מהגן ועד ותיקי העיר

והאזור: סיורים של ילדי הגנים בחורשת קק"ל, 'שומרי הנחל', למידה חוץ כיתתית, מחויבות אישית ואקטיביזם בנחל, 'הוגנים בנחל', ופעילויות דגל - קורס מדריכים בעיר הנחלים לתושבים מדריכים, ופסטיבל עיר הנחלים שהתקיים ביולי. אקדמיה בכיכר הובילו קורס בנושא איכות המים בנחל בשילוב ידע תיאורטי ועשייה, וסדרת סיורים במרחב הנחל בנושאי מגוון ביולוגי (חרקים, צומח, פטריות, זוחלים וכד'). גם מחקר ההערכה של הפרויקט, שמבקש לעקוב אחר ההשפעה של הפרויקט על הקהילה, יצא לדרך עם שאלונים וראיונות. לצד הפעילות בתחומי התכנון והקהילה מתקיים תהליך שנועד לעודד התחדשות עסקית באזור התעשייה, על ידי שילוב בין ההשקעות הציבוריות המתוכננות לבין פיתוח עסקי במגזר הפרטי. נוסף לכל אלה הצוות עובד מתחילת הדרך על בניית מנגנון פעולה חדש בכל הקשור לתחזוקה. ברור לכל כי הצלחת הפרויקט תלויה במידה רבה מאוד בתחזוקה לטווח ארוך, ולכן הנושא נמצא בבנייה ועבודה כבר מהתחלה, עוד טרם בוצע שינוי בשטח. נבנתה תוכנית עבודה משותפת

מרים בן שלום

מנהלת פרויקט ההדגמה עיר הנחלים - השער הדרומי

הפרויקט מדגים שיקום נחל כמחולל שינוי במרקם עירוני קיים. במרחב הפרויקט זורם המקטע

התחתון של נחל עין זהב דרך אזור התעשייה הדרומי של העיר, ונשפך אל התעלה המערבית של הירדן. במקטע שאורכו כ-800 מ' בלבד, הנחל מקיים ממשק עם שכונת מגורים, פארק טבע עירוני (חורשת קק"ל), אזור תעשייה ומרחב כפרי פתוח. לפיכך, מרחב זה מתאים להתנסות, לימוד והטמעה של ידע ביחס למגוון סוגיות הקשורות לשיקום נחל במרחב עירוני, ובניית פרויקט שיהווה דוגמה להמשך פיתוח הנחל בעיר. הפרויקט מקודם בהובלה משותפת של עיריית קריית שמונה, רשות ניקוז ונחלים כינרת, המכללה האקדמית תל חי וקק"ל. ארגון אגמא מלווה את הפרויקט מקרוב לצורך תיעוד, הזנת הפרויקט בידע, הפקת תוצרי למידה והטמעת ידע בקרב הקהל המקצועי.

במהלך המחצית הראשונה של 2023 התקיימה פעילות רבה בשלל תחומים: צוות התכנון ערך היכרות מעמיקה עם העיר, דמויות מפתח ותושבים, והוביל מפגש חשיבה והשראה משותף ומשמעותי. כעת הצוות נמצא עמוק בעבודה על פיתוח חלופות תכנון בשיתוף עם הציבור

ההידרולוגי, הצרכים האקולוגיים והרצונות האנושיים.

שותפות ציבור

במהלך חודש יולי נערכו שני אירועי שותפות ציבור, הראשון באירוע הסיום של אקדמיה בכיכר שנערך בבית החאן, השני במהלך הפסטיבל האקולוגי שהתקיים בפארק קק"ל. התושבים ראו את החלופות המוצעות והתייחסו למספר שאלות וסוגיות, לדוגמה: מה ייתן לי בטחון להסתובב בשעות הערב בפארק? מה יגרום לי לבוא לפארק קק"ל בזמני הפנוי (שלא במסגרת אירוע קהילתי)? מה יגרום לי לשהות בפארק מספר שעות עם ילדים? התובנות המרכזיות מאירועים אלו היו הצורך בגישה למים, צל טבעי מעצים, שמירה על ניקיון וטיפוח המרחב, תשתיות כמו שירותים, פחים, ברזיות וכד', רצון במתקני משחק ופעילות מחומרים טבעיים, שבילי אופנים, פינות ישיבה, כניסות נוחות ונגישות לפארק, ואכיפה שתיתן תחושת ביטחון.

קהילה ונחל

פסטיבל עיר הנחלים קיץ 2023

כחלק מפרויקט 'עיר הנחלים', שמטרתו להביא למודעות התושבים את קיומו של פארק קק"ל, הלא הוא 120 דונם של טבע פראי נסתר בקריית שמונה, התקיים פסטיבל בתחילת יולי 2023 בעיר הצפונית.

פסטיבל 'עיר הנחלים' הוא ראשון מסוגו, המקדם ערכים ירוקים-מקיימים - התקיים בחודש יולי האחרון כחלק מפרויקט 'עיר הנחלים' ובשיתוף 'שבוע ירוק של קק"ל', רשת המתנ"סים, עיריית קריית שמונה, רשות ניקוז ונחלים כינרת, עמותת קסמי טבע ונוף ומכללת תל-חי, במטרה לחשוף לתושבי העיר והאזור פארק מרשים, רחב ידיים, בו נחלים זורמים, אגמים, מיני צומח מגוונים, שפע של טבע במיטבו הנחבא לצד אזור התעשייה הדרומי בעיר.

כחלק מפרק הקהילה ב'פרויקט עיר הנחלים', לאורך כל השנה מתרחשים אירועים שונים בפארק קק"ל (קורסים, סדנאות, פעילויות והפעלות לכל המשפחה). כל התכנים מקדמים ערכי קיימות וסביבה ומטרתם לקרב את התושבים לטבע העירוני בכלל ולנחל הזהב הזורם בעיר, בפרט.

הפסטיבל התקיים בסוף חודש יוני ובשבוע הראשון של יולי 2023. אירוע פתיחת הפסטיבל כלל מופע מוזיקלי של שירים עבריים מכל הזמנים שנעו בין מזרח למערב ובין קודש לחול, אותם שרו וניגנו אלון אמאנו וספי עספורי. המופע התקיים ביום שישי אחר הצהריים, וחבר לקהילה דתית-רפורמית בעיר שערכה, כחלק מהמופע, קבלת שבת מסורתית. בהמשך השבוע התקיימו סדנאות מדעיות וסמי-מדעיות לקהל הרחב בשיתוף 'אקדמיה בכיכר' (מכללת תל-חי), דוגמת ניטור מים, טיבוע ציפורים ושפת הציפורים. בנוסף התקיימו הצגות ילדים, פעילויות יצירה לצד כל המופעים המרכזיים, פעילות מלאכות קדומות מבית 'אדממן' הלא הוא עזרא ביאזי תושב האזור, שאליה הוזמנו ילדי כיתות ד'-ו' מקייטנת החופש הגדול של רשת המתנ"סים בעיר, סדנת צילום בסמראטפון לקהל הרחב

לגופים העוסקים בניהול השטח - העירייה, רשות הניקוז וקק"ל, וגובש פורום תחזוקה שמורכב מדמויות המפתח בנושא זה מהגופים השונים, שתפקידו ליישם את התוכנית במשותף ולנהל מעקב.

הצוות עסוק כעת בגיבוש תוכנית העבודה לשנה הקרובה. מצפים לנו עשייה רבה ושלל פעילויות בעיר, שיגבירו את המודעות והקשר של תושבי העיר והאזור לנחל הנפלא הזורם בעיר ולחורשת קק"ל שמהווה יער עירוני ייחודי. תצפו לעדכונים!

סקר מצב קיים ויום לימוד והשראה משותף

צוות התכנון חקר ולמד את העיר והנחל לאורך, לרוחב ולעומק. הצוות הלך בתוואי הנחל ברגל מכל כיוון, והגיע לסדרת מפגשים בעיר עם תושבים, עם צוותי חינוך, עם בעלי עסקים ועם הצוותים שעוסקים בפרויקט. נשמעו סיפורי מורשת, מחשבות, צרכים ורעיונות. "הנחל היה חלק משמעותי מנוף העיר. מספרים גם על אנשים ששטו בקנו לבית הספר" (יוהנה ניזרי, מקימת העמותה לשימור קסמי טבע ונוף בקריית שמונה, ומי שהובילה את המאבק לשחרור המים של מעיין הזהב לנחל). "הערכים שצריכים להוביל אותנו הם הכרה והוקרה. יש בנחל פוטנציאל לשינוי תודעה - ליצירת זהות ושייכות" (שרית קוזיקרו, עמותת קסמי טבע ונוף). אחד השיאים היה ביום לימוד משותף, שעסק במים, ריפוי ודמיון בתרבות המקום, והשתתפו בו מגוון בעלי תפקידים, שותפים ותושבים. יום הלימוד המשותף יצר שפה משותפת והתכוונות לסיפור משותף לגבי הנחל והטבע ומקומם הפוטנציאלי בעיר ובחיי התושבים.

חלופות תכנון ביחס למופע המים ותפקוד הנחל

נתיב הזרימה של נחל עין זהב במרחב שמדרום לפארק הזהב הוסדר ושונה באופן משמעותי לאורך השנים, והתוואי הנוכחי אינו דומה לתוואי המקורי. מצב זה מהווה אתגר מבחינת התפקוד ההידרולוגי והאקולוגי של הנחל, אך גם הזדמנות לחשיבה פתוחה על המים והזרימות במרחב. מופע הנחל היום משלב מופעים טבעיים ומקטעים מהונדסים. יש הזדמנויות ליישום פתרונות מוטי טבע, כמו פיתוח דלתא, wetlands, בריכות נגר וכד'. בהמשך לסקר המצב הקיים ומפגשי הלמידה המשותפים בעיר, צוות התכנון גיבש שפה תכנונית, שבה הנחל מרפא את המרחב, שיש בה מים פראיים - קווים של טבע, מים בצורות - קווים של האדם, גני מים קסומים, היכלי מים, קהילת נחל ותדר חדש לאזור התעשייה. מתוך השפה הזו עוצבו מספר חלופות תכנון בנוגע למים במרחב הפרויקט. חלופת 'הנחל הזורם' כוללת שילוב מופעים מגוונים של מים: נחל זורם, מפלונים, בריכות חורף, בריכות שכשון, wetlands לטיהור מים, דלתא במפגש הנחלים ושילוב מים במרחב האורבני. חלופת 'בריכת הנחל' כוללת יצירת מופע נדיב ועשיר של מים, ייחודי לעיר ולאזור, שילוב מופעים מגוונים של מים כמו בחלופת הנחל הזורם. בסופו של דבר הכוונה היא לשלב את הטוב מהעולמות של החלופות השונות לחלופה מיטבית, תוך איזון בין התפקוד

במסגרת פרויקט ההדגמה 'עיר הנחלים' - השער הדרומי' נבנתה תוכנית עבודה משותפת לגופים העוסקים בניהול השטח - העירייה, רשות הניקוז וקק"ל, וגובש פורום תחזוקה שמורכב מדמויות המפתח בנושא זה מהגופים השונים

פסטיבל עיר הנחלים - האירוע המרכזי הקרקס הירוק

פסטיבל עיר הנחלים - ההצגה שבט לב אמיץ

צילום יותם שחר, סטודיו גולן

אירוע סיום שנה אקדמיה בכיכר - שותפות ציבור - קאפות של חלופות התכנון.

השכנים, שזכו גם הם לחשיפה. בנוסף, נפרסו עמדות הסברה ושיתוף ציבור, מטעם מחלקת תכנון של עיריית קריית שמונה, על פרויקט 'עיר הנחלים'. חלופות התכנון הוצגו לבאי האירוע וכמו כן חולקו גם שאלות לקהל הרחב על מנת לדייק את צרכי התושבים לגבי התכנון העתידי בפארק.

ביום סיום הפסטיבל התקיימה סדנת 'שפת הציפורים' עם חוקר מומחה לשפת הציפורים - סטפן קסטנבוים. מדובר על סדנה שהתקיימה בשעה מוקדמת של בוקר (05:00) רגע לפני האור הראשון, אליה הגיעו כעשרים משתתפים. הסדנה מתחקה אחר הציפורים שמתחילות את יומן, בניסיון להקשיב, להבין, לדמיון ולשים לב למסרים שעוברים לנו מעל הראש.

פסטיבל 'עיר הנחלים' הינו אירוע ראשון מסוגו הן מבחינת התכנים שהותאמו לגילאים שונים, לקבוצות מיקוד וקהלי יעד רחבים, והן מבחינת המיקום המופלא, בפארק קק"ל - קריית שמונה, שאפשר לכל זה לקרות והיווה קרקע פורייה לחיבור בין אנשים לאנשים, בין אנשים למקום ולעוד אירועים רבים שיבואו אחריו.

בקיצור, זוהי רק ההתחלה...

קורס מדריכי עיר הנחלים

כחלק מכל המתרחש בפרויקט, במאי האחרון (2023), נפתח בהצלחה המחזור הראשון (מחזור קיץ) של קורס מדריכי עיר הנחלים. הקורס נוצר בשיתוף רשות ניקוז

והקרנת סרט לילית באוויר הפתוח. באחד מימי הפסטיבל התקיימה הצגת ילדים 'שבט לב אמיץ' לצד האגם המרכזי בפארק. ההצגה מנגישה מסר אקולוגי-תרבותי-התפתחותי בצורה הולמת ומכבדת, שמייצרת רצון לחקור ולשאל שוב שאלות לכאורה מובנות מאליהן על התרבות העכשווית שלנו ולפעמים אף להזדהות עם גיבורי ההצגה השונים. משפחות רבות נהנו ממופע יחיד, מחבר, מצחיק, אסתטי, פשוט ואמיתי שמצליח לדבר לכל שכבות הגיל על רקע קנה סוף ירוק ומתחת לשמיים הכחולים באחר הצהריים המוצלים של חודש יולי.

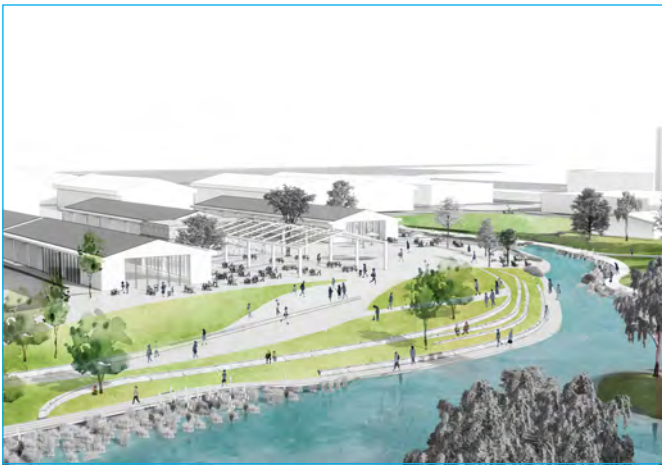
באירוע המרכזי של הפסטיבל, שחל ביום רביעי 05/07/2023 התקיים מופע קרקס אקולוגי מרשים ביותר שכלל ארבעה לולייני אקרובטיקה אווירית, או בשמם המוכר 'הקרקס הירוק'. חבורה מיוחדת שמצליחה בדרך מופלאה להעביר מסרים "ירוקים" בנושאי חסכון במים, מחזור וצמצום פסולת, שמירה על הטבע ועל סביבה נקייה וכל זאת תוך כדי פידול על חד-אופן, קפיצות אקרובטיקה על מתקן 'טרייפוד' של שבעה מטרים, ניפוח בלוני ענק (רב פעמיים) ועוד. למופע הגיעו למעלה מ-600 צופים שנהנו ממופע יוצא דופן, שונה, שנון ומצחיק ששבה את תשומת לבם של הגדולים והקטנים כאחד.

כל זה התרחש לצד דוכני תכשיטים, אמנות, טקסטיל, סבונים ותמרוקים טבעיים תוצרת תושבי העיר והקיבוצים

כחלק מפרק הקהילה ב'פרויקט עיר הנחלים', לאורך כל השנה מתרחשים אירועים שונים בפארק קק"ל. כל התכנים מקדמים ערכי קיימות וסביבה ומטרתם לקרב את התושבים לטבע העירוני בכלל ולנחל הזהב הזורם בעיר, בפרט.

השער הדרומי-חלופות תכנון-מבט מצפון.

השער הדרומי-חלופות תכנון. הדמיות מייזליץ-כסיף-רויטמן אדריכלים

קורס 'מדריכי עיר הנחלים' יוצא לדרך

בואו להיות חלק ממערך מדריכים מתנדבים, המדריכים מגוון קבוצות בסירים במרחבי הנחלים בקריית שמונה

פתיחת הקורס: **10 במאי 2023**

ימי רביעי | 16:00-19:30

אקולוגיה, מורשת, טבע עירוני, היסטוריה ועוד...

בוגרי הקורס ידריכו סירים בהתנדבות לפי יכולתם לאורך השנה

לפרטים נוספים: אביחי סגרון: 0503-882555

התקשרו עכשיו: הדר קומפנו ברק: 0546-817321

השתתפות בקורס מותנית בראיון התאמה אישי

קורס מדריכי עיר הנחלים-פלייר

עזרים לפעילות שטח המותאמת לקהלי יעד שונים. בנוסף, עלה לאוויר הרשת, מטעם רכז תיירות בעיריית קריית שמונה - דורון ליבוביץ', דף נחיתה לבקשת צימוד מדריך לסיור חינוכי בעיר הנחלים שאליו מצורף טופס מסודר עם הנחיות לסוג הסיור, משך הסיור, קהל היעד ופרטים טכניים נוספים, על מנת להתאים את המדריך הנכון ביותר לכל קבוצה. הפורמט כבר החל לעבוד והמדריכים המתנדבים יצאו למספר הדרכות מוצלחות!

ניכרת התעניינות רבה בתכנים אותם מציע הקורס, בפרויקט עצמו ובכל פעילות התנדבותית שקורית סביבו. אט אט נבנית קהילה מקומית שיוצרת מציאות אחרת, שמתחברת לטבע ולהיסטוריה של המקום, במטרה לספר מחדש את הסיפור של העיר שידעה לא מעט קשיים ביטחוניים וכלכליים שדחקו את אוצרות הטבע הייחודיים שלה החוצה, אל מחוץ לתחומי העניין.

בעקבות ההצלחה, באוקטובר הקרוב ייפתח מחזור חורף של קורס מדריכים (אוקטובר-ינואר 2023-2024) שיהיה ארוך ומפורט יותר, במטרה להגדיל את מאגר המדריכים הקיים וכמו כן להעניק כלים נוספים למדריכים בשטח. יש למה לצפות!

ונחלים כינרת, אקדמיה בכיכר (מכללת תל חי), אגמא - מרכז הידע לאגני היקוות ונחלים, עמותת קסמי טבע ונוף, רשת המתנסים, החברה להגנת הטבע ועיריית קריית שמונה. הקורס התארח במרכז משאבים בעיר, שגם הוא ממוקם ממש על נחל עין זהב, לא רחוק מפארק קק"ל. מטרתו של הקורס היא גיבוש קבוצת מדריכים מקומיים להדרכה בנושאים הקשורים לנחלי העיר, תוכנית עיר הנחלים והטבע העירוני בקריית שמונה. הקבוצה פועלת בהתנדבות בהדרכות לקהלי יעד שונים בתחומי הנחלים בעיר בהתאם ליכולת האישית של המשתתפים אשר סיימו את הקורס.

הקורס התקיים בימי רביעי אחר הצהריים בחודשים מאי - יוני וכלל מפגשים בנושאים שונים כמו היכרות כללית עם 'פרויקט עיר הנחלים', היסטוריה ומורשת של קריית שמונה, גאוגרפיה והידרולוגיה, אקולוגיה - חי וצומח באזור, מתודיקה של הדרכה ומפגש ליקוט צמחי בר למאכל ובישולי שדה. למחזור הראשון של הקורס נרשמו 22 משתתפים, רובם תושבי העיר. כל מפגש ארך כשלוש וחצי שעות וכלל הרצאה עיונית וסיור מדגים בשטח בנושא ההרצאה. כל מפגש הועבר על ידי מרצה מקצועי בנושא. בסיום הפרויקט כל מדריך קיבל תיק הדרכה מסודר עם

מטרתו של קורס מדריכי עיר נחלים היא גיבוש קבוצת מדריכים מקומיים להדרכה בהתנדבות בנושאים הקשורים לנחלי העיר, תוכנית עיר הנחלים והטבע העירוני בקריית שמונה. בעקבות ההצלחה, באוקטובר הקרוב ייפתח מחזור נוסף